

ΣΥΝΑΞΙΣ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΩΝ
Σαμπεζύ-Γενεύη, 21-28 Ιανουαρίου 2016

ΑΠΟΦΑΣΙΣ

Η' αποστολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ

*Ἡ συμβολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης,
τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφoσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν,
καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καὶ λοιπῶν διακρίσεων.*

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ζῆ «ἐν τῷ κόσμῳ», ἀλλὰ δὲν εἶναι «ἐκ τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. 17, 11 καὶ 14-15). Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ σημεῖον καὶ εἰκόνα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, εὐαγγελιζομένη μίαν «καινὴν κτίσιν» (Β' Κορ. 5, 17), «καινοὺς οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν... ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ» (Β' Πέτρ. 3, 13), ἓνα κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς «ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν (τῶν ἀνθρώπων), καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι» (Ἄποκ. 21, 4- 5).

Τὴν προσδοκίαν αὐτὴν βιώνει ἤδη καὶ προγεύεται ἡ Ἐκκλησία, κατ' ἐξοχὴν ὡσὰκις τελεῖ τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, συνάγουσα «ἐπὶ τὸ αὐτό» (Α' Κορ. 11, 20) τὰ διεσκορπισμένα τέκνα τοῦ Θεοῦ (Ἰωάν. 11, 52) εἰς ἓν σῶμα ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, φύλου, ἡλικίας, κοινωνικῆς ἢ ἄλλης καταστάσεως, ὅπου «οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ, οὐδέ Ἕλλην, οὐκ ἐνὶ δοῦλος οὐδέ ἐλεύθερος, οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θήλυ» (Γαλ. 3, 28, πρβλ. Κολ. 3, 11), εἰς ἓνα κόσμον καταλλαγῆς, εἰρήνης καὶ ἀγάπης.

Τὴν πρόγευσιν αὐτὴν τῆς «καινῆς κτίσεως», τοῦ μεταμορφωμένου κόσμου, βιώνει ἐπίσης ἡ Ἐκκλησία εἰς τὰ πρόσωπα τῶν Ἁγίων τῆς, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς των κατέστησαν ἤδη εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν εἰκόνας τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀποδεικνύοντες καὶ βεβαιοῦντες τοιοῦτοτρόπως ὅτι ἡ προσδοκία ἐνός κόσμου εἰρήνης, δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης δὲν εἶναι οὕτοια, ἀλλὰ «ἐλπιζομένων ὑπόστασις» (Ἐβρ. 11, 1), δυνατὴ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐμπνεομένη διαρκῶς ἀπὸ τὴν προσδοκίαν καὶ τὴν πρόγευσιν αὐτὴν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀδιαφορεῖ διὰ τὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐκάστοτε ἐποχῆς, ἀλλὰ, ἀντιθέτως, συμμετέχει εἰς τὴν ἀγωνίαν καὶ τὰ ὑπαρξιακά προβλήματα τοῦ, αἵρουσα, ὅπως ὁ Κύριός τῆς, τὴν ὀδύνην καὶ τὰς πληγὰς, τὰς ὁποίας προκαλεῖ τὸ κακὸν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐπιχέουσα, ὡς ὁ καλὸς Σαμαρεῖτης, ἔλαιον καὶ οἶνον εἰς τὰ τραύματα αὐτοῦ (Λουκ. 10, 34) διὰ τοῦ λόγου «τῆς ὑπομονῆς καὶ παρακλήσεως» (Ρωμ. 15, 4, Ἐβρ. 13, 22) καὶ διὰ τῆς ἐμπράκτου ἀγάπης. Ὁ λόγος τῆς πρὸς τὸν κόσμον ἀποβλέπει πρωτίστως ὄχι εἰς τὸ νὰ κρίνη καὶ καταδικάσῃ τὸν κόσμον (πρβλ. Ἰωάν. 3,17 καὶ 12, 47), ἀλλὰ εἰς τὸ νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὸν ὡς ὁδηγὸν τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐλπίδα καὶ βεβαιότητα ὅτι τὸ κακὸν, ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν, δὲν ἔχει τὸν τελευταῖον λόγον εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀφεθῆ νὰ κατευθύνῃ τὴν πορείαν τῆς.

Ἄντλοῦσα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς αὐτάς καὶ ἀπὸ τὴν ὄλην ἐμπειρίαν καὶ διδασκαλίαν τῆς πατερικῆς, λειτουργικῆς καὶ ἀσκητικῆς τῆς παραδόσεως, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία συμμετέχει εἰς τὸν προβληματισμὸν καὶ τὴν ἀγωνίαν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ὡς πρὸς θεμελιώδη ὑπαρξιακά ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονον κόσμον, ἐπιθυμοῦσα νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀντιμετώπισίν των, ὥστε νὰ ἐπικρατήσῃ εἰς τὸν κόσμον ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, «ἡ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα» (Φιλ. 4, 7), ἡ καταλλαγὴ καὶ ἡ ἀγάπη.

Α. Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου

1. Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου ὡς εἰκόνας Θεοῦ καὶ ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον, ὑπῆρξεν πηγὴ ἐμπνεύσεως διὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἐνεβάθυναν εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος τονίζει χαρακτηριστικῶς διὰ τὸν ἄνθρωπον ὅτι ὁ Δημιουργὸς «οἶόν τινα κόσμον ἕτερον, ἐν μικρῷ μέγαν, ἐπὶ τῆς γῆς ἴστησιν, ἄγγελον ἄλλον, προσκυνητὴν μικτόν, ἐπόπτην τῆς ὀρατῆς κτίσεως, μύστην τῆς νοουμένης, βασιλέα τῶν ἐπὶ γῆς, ... ζῶον ἐνταῦθα οἰκονομούμενον, καὶ

ἀλλαγῶ μεθιστάμενον, καὶ πέρας τοῦ μυστηρίου, τῆ πρὸς Θεὸν νεύσει θεοῦμενον» (Λόγος ΜΕ΄, Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα, 7. PG 36, 632 AB). Ὁ σκοπὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου Θεοῦ εἶναι ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστὸς, ἀνακαινίσας ἐν ἑαυτῷ τὸν παλαιὸν Ἀδὰμ (πρβλ. Ἐφ., 2,15), «*συναπεθέου γε τὸν ἄνθρωπον, ἀπαρχὴν τῆς ἡμῶν ἐλπίδος*» (Εὐσεβίου, *Εὐαγγελικὴ Ἀπόδειξις*, 4, 14. PG 22, 289A). Τοῦτο διότι, ὅπως εἰς τὸν παλαιὸν Ἀδὰμ ἐνυπῆρχεν ἤδη ὀλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος, οὕτω καὶ εἰς τὸν νέον Ἀδὰμ συνεκεφαλαιώθη ὀλόκληρον ἐπίσης τὸ ἀνθρώπινον γένος. «*Ἀνθρωπος γέγονεν ὁ Μονογενής, ...ἀνακεφαλαιώσασθαι πάλιν καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀναλαβεῖν τὸ διολισθησάν γένος, τουτέστι, τὸ ἀνθρώπινον*» (Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἑρμηνεῖα ἢ ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον*, Θ΄. PG 74, 273D-275A). Ἡ διδασκαλία αὐτῆ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀνεξάντλητος πηγὴ πάσης χριστιανικῆς προσπάθειας διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς ἀξίας καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρώπου.

2. Ἐπ’ αὐτῆς τῆς βάσεως εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἀναπτυχθῆ πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις ἡ διαχριστιανικὴ συνεργασία διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου, αὐτονοήτως δὲ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς εἰρήνης, οὕτως ὥστε αἱ εἰρηνευτικαὶ προσπάθειαι ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν Χριστιανῶν νὰ ἀποκτοῦν μεγαλύτερον βάρος καὶ δύναμιν.
3. Ὡς προϋπόθεσις μιᾶς εὐρυτέρας ἐν προκειμένῳ συνεργασίας δύνатаι νὰ χρησιμεύσῃ ἡ κοινὴ ἀποδοχὴ τῆς ὑψίστης ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου προσώπου. Αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι καλοῦνται νὰ συμβάλουν εἰς τὴν διαθρησκειακὴν συνεννόησιν καὶ συνεργασίαν, δι’ αὐτῆς δὲ εἰς τὴν ἀπάλειψιν τοῦ φανατισμοῦ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς καὶ τοιοιουτρόπως εἰς τὴν συμφιλίωσιν τῶν λαῶν καὶ ἐπικράτησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης εἰς τὸν κόσμον πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκευματος. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ συνεργασία αὕτη ἀποκλείει τόσον τὸν συγκρητισμὸν, ὅσον καὶ τὴν ἐπιδίωξιν ἐπιβολῆς οἰασθήποτε θρησκείας ἐπὶ τῶν ἄλλων.
4. Ἔχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ὡς «*Θεοῦ συνεργοί*» (Α΄ Κορ. 3, 9), δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν διακονίαν ταύτην ἀπὸ κοινοῦ μεθ’ ὄλων τῶν ἀνθρώπων καλῆς θελήσεως, τῶν ἀγαπώντων τὴν κατὰ Θεὸν εἰρήνην, ἐπ’ ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἐπὶ τοπικοῦ, ἐθνικοῦ καὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου. Ἡ διακονία αὕτη εἶναι ἐντολὴ Θεοῦ (Ματθ. 5, 9).

Β. Περὶ ἐλευθερίας καὶ ευθύνης

1. Ἐν ἐκ τῶν ὑψίστων δώρων τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τόσον ὡς συγκεκριμένον φορέα τῆς εἰκόνας τοῦ προσωπικοῦ Θεοῦ, ὅσον καὶ ὡς κοινωνίαν προσώπων ἀντανακλώντων κατὰ χάριν διὰ τῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρώπου γένους τὴν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι ζωὴν καὶ κοινωνίαν τῶν θείων προσώπων, ἀποτελεῖ τὸ θεῖον δῶρον τῆς ἐλευθερίας. «*Ὁ πλάσας ἀπ’ ἀρχῆς τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον ἀφῆκε καὶ αὐτεξούσιον, νόμῳ τῷ τῆς ἐντολῆς μόνον κρατούμενον*» (Γρηγορίου Θεολόγου, *Λόγος ΙΔ΄, Περὶ φιλοπτωχίας*, 25. PG 35, 892A). Ἡ ἐλευθερία καθιστᾷ μὲν τὸν ἄνθρωπον ἰκανὸν νὰ προοδεύῃ πρὸς τὴν πνευματικὴν τελειότητα, ἀλλὰ, συγχρόνως, ἐμπερικλείει τὸν κίνδυνον τῆς παρακοῆς, τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ αὐτονομήσεως καὶ, δι’ αὐτῆς, τῆς πτώσεως, ἐξ οὗ καὶ αἱ τραγικαὶ συνέπειαι τοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ.
2. Συνέπεια τοῦ κακοῦ τούτου εἶναι αἱ ἐπικρατοῦσαι σήμερον ἐν τῇ ζωῇ ἀτέλειαι καὶ ἐλλείψεις, ὡς ἡ ἐκκοσμίκευσις, ἡ βία, ἡ ἔκλυσις τῶν ἠθῶν, τὰ παρατηρούμενα νοσηρὰ φαινόμενα τῆς λαίλαπος τῶν ναρκωτικῶν καὶ ἄλλων ἐξαρτήσεων εἰς μερίδα τῆς συγχρόνου νεότητος, ὁ φυλετισμὸς, οἱ ἐξοπλισμοί, οἱ πόλεμοι καὶ τὰ τούτων ἀπότοκα κοινωνικὰ κακά, ἡ καταπίεσις κοινωνικῶν ομάδων, θρησκευτικῶν κοινοτήτων καὶ λαῶν ὀλοκλήρων, ἡ κοινωνικὴ ἀνισότης, ὁ περιορισμὸς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων εἰς τὸν χῶρον τῆς ἐλευθερίας τῶν συνειδητήσεων καὶ τῆς θρησκευτικῆς εἰδικώτερον ἐλευθερίας, ἡ παραπληροφόρησις καὶ ἡ χειραγώγησις τῆς κοινῆς γνώμης, ἡ οικονομικὴ ἀθλιότης, ἡ ἄνισος κατανομὴ ἢ καὶ ἡ παντελὴς στέρησις τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρὸς τὸ ζῆν ἀγαθῶν, ἡ πείνα τῶν ὑποσιτιζομένων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, αἱ βίαιαι μετακινήσεις πληθυσμῶν καὶ ἡ ἀθέμιτος διακίνησις ἀνθρώπων, τὸ προσφυγικὸν χάος, ἡ καταστροφὴ τοῦ περιβάλλοντος, ἡ ἀνεξέλεγκτος χρῆσις τῆς γενετικῆς βιοτεχνολογίας καὶ βιοϊατρικῆς ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀρχὴν, τὴν διάρκειαν καὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Πάντα ταῦτα ὑφαίνουσι τὸ ἀπέραντον ἄγχος τῆς ἀγωνιώδους συγχρόνου ἀνθρωπότητος.

3. Ἐναντι τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀποδυνάμωσιν τῆς θεωρήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, καθῆκον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι, ὅπως προβάλῃ σήμερον, διὰ τοῦ κηρύγματος, τῆς θεολογίας, τῆς λατρείας καὶ τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς, τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας. *Ἐάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος...* Ἴνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; (Α΄ Κορ. 10, 23-24 καὶ 10,29). Ἐλευθερία ἄνευ εὐθύνης καὶ ἀγάπης ὁδηγεῖ τελικῶς εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐλευθερίας.

Γ. Περί εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης

1. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει καὶ ἀναδεικνύει διαχρονικῶς τὴν κεντρικὴν θέσιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψις χαρακτηρίζεται *«εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης»* (Ἐφ. 6,15), διότι ὁ Χριστός, *«εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ»* τὰ πάντα (Κολ. 1,20), *«εὐηγγελίσαστο εἰρήνην τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς»* (Ἐφ. 2, 17) καὶ κατέστη *«ἡ εἰρήνη ἡμῶν»* (Ἐφ. 2, 14). Ἡ εἰρήνη αὕτη, ἡ *« ὑπερέχουσα πάντα νοῦν»* (Φιλ. 4, 7) εἶναι, ὡς εἶπεν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητὰς Του πρὸ τοῦ Πάθους, εὐρυτέρα καὶ οὐσιαστικώτερα τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλλεται ὁ κόσμος: *«Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν»* (Ἰωάν. 14, 27). Καὶ τοῦτο, διότι ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ ὠριμος καρπὸς τῆς ἐν Αὐτῷ ἀνακεφαλαιώσεως τῶν πάντων, τῆς ἀναδείξεως τῆς ἀξίας καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου ὡς εἰκόνας Θεοῦ· τῆς προβολῆς τῆς ἐν Αὐτῷ ὀργανικῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τοῦ κόσμου· τῆς καθολικότητος τῶν ἀρχῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ, τέλος, τῆς καρποφορίας τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν τοῦ κόσμου. Ἡ πραγματικὴ εἰρήνη εἶναι ὁ καρπὸς τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ἐπικρατήσεως ὅλων αὐτῶν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν. Εἶναι ἡ ἄνωθεν εἰρήνη, περὶ τῆς ὁποίας πάντοτε εὐχεται ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὰς καθημερινὰς τῆς δεήσεις, ἐξαιτουμένη ταύτην παρὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ τὰ πάντα δυναμένου καὶ εἰσακούοντος τὰς προσευχὰς τῶν μετὰ πίστεως Αὐτῷ προσερχομένων.
2. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται δῆλον διατί ἡ Ἐκκλησία, ὡς *«Σῶμα Χριστοῦ»* (Α΄ Κορ. 12,27), δέεται πάντοτε ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἡ ὁποία εἰρήνη, κατὰ τὸν Κλήμεντα Ἀλεξανδρέα, εἶναι συνώνυμον τῆς δικαιοσύνης (Στρωματεῖς, 4, 25. PG 8, 1369B-72A). Ὁ δὲ Μέγας Βασίλειος προσθέτει: *«οὐ δύναμαι πείσαι ἑμαυτόν, ὅτι ἄνευ τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ ἄνευ τοῦ, τὸ εἰς ἐμέ ἦκον, εἰρηνεύειν πρὸς πάντας δύναμαι ἄξιος κληθῆναι δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ»* (Ἐπιστολή 203,1. PG 32,737B). Τοῦτο εἶναι, ὡς σημειώνει ὁ αὐτὸς Πατὴρ, τόσον αὐτονόητον διὰ τὸν Χριστιανόν, ὥστε *«οὐδὲν οὕτως ἴδιόν ἐστι Χριστιανοῦ ὡς τὸ εἰρηνοποιεῖν»* (Ἐπιστολή, 114. PG 32, 528B). Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ μυστικὴ δύναμις, ἡ ὁποία πηγάζει ἀπὸ τὴν καταλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα Του, *«κατὰ πρόνοιαν Ἰησοῦ, τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν ἐνεργοῦντος, καὶ ποιοῦντος εἰρήνην ἄρρητον καὶ ἐξ αἰῶνος προωρισμένην καὶ ἀποκαταλλάσσοντος ἡμᾶς ἑαυτῷ καὶ ἐν ἑαυτῷ τῷ Πατρὶ»* (Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, Περί θείων ὀνομάτων, 11, 5, PG 3,953AB).
3. Ὁφείλομεν συγχρόνως νὰ ὑπογραμμίσωμεν ὅτι τὰ δῶρα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης ἐξαρτῶνται καὶ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης συνεργίας. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα χορηγεῖ πνευματικὰ δῶρα, ὅταν ἐν μετανοίᾳ ἐπιζητῶμεν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Τὰ δῶρα ταῦτα τῆς εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης ἐμφανίζονται ἐκεῖ ἔνθα οἱ Χριστιανοὶ καταβάλλουν προσπάθειαν εἰς τὸ ἔργον τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλπίδος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν (Α΄ Θεσ. 1,3).
4. Ἡ ἀμαρτία εἶναι πνευματικὴ ἀσθένεια, τῆς ὁποίας τὰ ἐξωτερικὰ συμπτώματα εἶναι αἱ ταραχαὶ, αἱ ἔριδες, τὰ ἐγκλήματα καὶ οἱ πόλεμοι, μετὰ τῶν τραγικῶν αὐτῶν συνεπειῶν. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιδίδωκει νὰ ἐξαλείψῃ οὐ μόνον τὰ ἐξωτερικὰ συμπτώματα αὐτῆς τῆς ἀσθενείας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν ἀσθένειαν, τὴν ἀμαρτίαν.
5. Συγχρόνως, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ καθῆκον αὐτῆς νὰ ἐπικροτῇ πᾶν ὅ,τι ἐξυπηρετεῖ πράγματι τὴν εἰρήνην (Ρωμ. 14,19) καὶ ἀνοίγει τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀδελφοσύνην, τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην μεταξὺ ὅλων τῶν τέκνων τοῦ ἐνός οὐρανοῦ Πατρός, ὡς καὶ μεταξὺ ὅλων τῶν λαῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν ἐνιαίαν ἀνθρωπίνην οἰκογένειαν. Συμπάσχει δὲ μεθ' ὅλων τῶν

άνθρώπων, οι όποιοι εις διάφορα μέρη του κόσμου στεροϋνται τών αγαθών τής ειρήνης και τής δικαιοσύνης.

Δ. Η ειρήνη και ή άποτροπή του πολέμου

1. Η Έκκλησία του Χριστού καταδικάζει γενικώς τόν πόλεμον, τόν όποιον θεωρεί άπόρροιαν του έν τώ κόσμω κακού και τής άμαρτίας. «Πόθεν πόλεμοι και μάχαι έν ύμιν; Ούκ έντεϋθεν, έκ τών ήδονών ύμών τών στρατευομένων έν τοις μέλεσιν ύμών;» (Ίακ. 4,1). "Έκαστος πόλεμος άποτελεί άπειλήν καταστροφής τής δημιουργίας και τής ζωής.

Όλως ιδιαιτέρως, εις περιπτώσεις πολέμων δι' όπλων μαζικής καταστροφής, αι συνέπειαι θα εΐναι τρομακτικαι, όχι μόνον διότι θα επέλθη ό θάνατος εις άπρόβλεπτον αριθμόν ανθρώπων, αλλά και διότι δι' όσους θα επιζήσουν ό βίος θα καταστή άβίωτος. Θα εμφανισθούν άνιατοι ασθένειαι, θα προκληθούν γενετικαι άλλαγαί και άλλα δεινά, τά όποια θα επηρεάζουν καταστρεπτικώς και τας έπομένας γενεάς.

Λίαν επικίνδυνος δέν εΐναι μόνον ό πυρηνικός έξοπλισμός, αλλά και οι χημικοί, οι βιολογικοί και πάσης μορφής έξοπλισμοί, οι όποιοι δημιουργούν τήν ψευδαίσθησιν τής υπεροχής και κυριαρχίας επί του περιβάλλοντος κόσμου. Τοιοϋτοι έξοπλισμοί καλλιεργούν άτμόσφαιραν φόβου και έλλείψεως έμπιστοσύνης και καθίστανται αιτία ένός νέου άνταγωνισμού έξοπλισμών.

2. Η Έκκλησία του Χριστού, θεωρούσα κατ' αρχήν τόν πόλεμον άπόρροιαν του έν τώ κόσμω κακού και τής άμαρτίας, ένθαρρύνει πᾶσαν πρωτοβουλίαν και προσπάθειαν πρός πρόληψιν ή άποτροπήν αυτού διά του διαλόγου και διά παντός άλλου προσφόρου μέσου. Εις περιπτώσιν κατά τήν όποίαν ό πόλεμος καταστή αναπόφευκτος, ή Έκκλησία συνεχίζει προσευχομένη και μεριμνώσα ποιμαντικώς διά τά τέκνα αυτής, τά όποια έμπλέκονται εις τας πολεμικάς συγκρούσεις διά τήν υπεράσπισιν τής ζωής και τής έλευθερίας αυτών, καταβάλλουσα πᾶσαν προσπάθειαν διά τήν ταχύτεραν άποκατάστασιν τής ειρήνης και τής έλευθερίας.
3. Η Όρθόδοξος Έκκλησία καταδικάζει έντόνως τας ποικιλομόρφους συγκρούσεις και τούς πολέμους, τούς όφειλομένους εις φανατισμόν, προερχόμενον έκ θρησκευτικών αρχών. Βαθειαν άνησυχίαν προκαλεί ή μόνιμος τάσις αύξήσεως τών καταπιέσεων και διώξεων τών χριστιανών και άλλων κοινοτήτων, έξ αιτίας τής πίστεως αυτών, εις τήν Μέσην Ανατολήν και άλλαχού, καθώς και αι άπόπειραι εκριζώσεως του Χριστιανισμού έκ τών παραδοσιακών κοιτίδων αυτού. Τοιουτοτρόπως, άπειλοϋνται αι ύφιστάμεναι διαθρησκειακαί και διεθνείς σχέσεις, ένώ πολλοί χριστιανοί αναγκάζονται νά εγκαταλείψουν τας έστίας αυτών. Οι ανά τόν κόσμον Όρθόδοξοι συμπάσχουν μετά τών αδελφών αυτών χριστιανών και όλων τών άλλων διωκομένων έν τή περιοχή και καλοϋν εις έξεϋρεσιν δικαίας και μονίμου λύσεως τών προβλημάτων τής περιοχής.

Καταδικάζονται επίσης πόλεμοι, έμπνεόμενοι υπό ένθικισμού, προκαλοϋντες ένθοκαθάρσεις, μεταβολάς κρατικών όρίων και κατάληψιν έδαφών.

Ε. Η Όρθόδοξος Έκκλησία έναντι τών διακρίσεων

1. Ο Κύριος, ως Βασιλεύς τής δικαιοσύνης (Έβρ. 7,2-3), άποδοκιμάζει τήν βίαν και τήν άδικίαν (Ψαλμ. 10,5) και καταδικάζει τήν άπάνθρωπον στάσιν πρός τόν πλησίον (Μάρκ. 25,41-46. Ίακ. 2,15-16). Εις τήν Βασιλείαν Αυτού, ή όποια εικονίζεται και εΐναι παρούσα έν τή Έκκλησία Του ήδη έδώ εις τήν γήν, δέν ύπάρχει τόπος ούτε διά τό μίσος, ούτε δι' έχθραν και μισαλλοδοξίαν (Ήσ. 11,6. Ρωμ. 12,10).
2. Η θέσις τής Όρθόδοξης Έκκλησίας εΐναι έν προκειμένω σαφής. Η Έκκλησία πιστεύει ότι ό Θεός «έποίησεν έξ ένός αίματος πᾶν έθνος ανθρώπων κατοικεΐν επί πᾶν τό πρόσωπον τής γής» (Πράξ. 17,26) και ότι έν Χριστώ «ούκ ένι Ιουδαϊος ούτε Έλλην, ούκ ένι δοϋλος ούτε έλεύθερος, ούκ ένι άρσεν και θήλυ· πάντες γάρ εις έστε έν Χριστώ Ίησοϋ» (Γαλ. 3,28). Εις τό έρώτημα «και τίς έστί μου πλησίον;» ό Χριστός απήντησε διά τής παραβολής του καλού Σαμαρείτου (Λουκ. 10,25-37). Και οϋτως έδίδαξε τήν κατάλυσιν παντός μεσοτοιχου έχθρας και προκαταλήψεως. Η Όρθόδοξος Έκκλησία όμολογει ότι εκαστος άνθρωπος, άνεξαρτήτως χρώματος, θρησκείας, φυλής, φύλου, ένθικότητος, γλώσσης, έχει δημιουργηθή κατ' εικόνα

καί καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ καί ἀπολαμβάνει ἴσα δικαιώματα ἐν τῇ κοινωσίᾳ. Συνεπῆς πρὸς τὴν πίστιν αὐτὴν, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν δέχεται τὰς διακρίσεις δι' ἕκαστον ἐκ τῶν προαναφερθέντων λόγων, ἐφ' ὅσον αὐταὶ προϋποθέτουν ἀξιολογικὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

3. Ἡ Ἐκκλησία, ἐν τῷ πνεύματι τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τῆς ἴσης μεταχειρίσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀξιολογεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς διδασκαλίας αὐτῆς περὶ τῶν μυστηρίων, τῆς οἰκογενείας, τῆς θέσεως τῶν δύο φύλων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῶν ἐν γένει ἀξιών τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει δικαίωμα ἵνα διακηρύττῃ τὴν μαρτυρίαν τῆς διδασκαλίας τῆς εἰς τὸν δημόσιον χώρον.

ΣΤ' Ἡ ἀποστολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς μαρτυρία ἀγάπης ἐν διακονίᾳ.

1. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐπιτελοῦσα τὴν σωτήριον αὐτῆς ἀποστολὴν ἐν τῷ κόσμῳ, μεριμνᾷ ἐμπράκτως διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους χρῆζοντας βοήθειας, τοὺς πεινῶντας, τοὺς ἀπόρους, τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ἀναπήρους, τοὺς ὑπερήλικας, τοὺς διωκομένους, τοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς φυλακισμένους, τοὺς ἀστέγους, τὰ ὄρφανὰ, τὰ θύματα τῶν καταστροφῶν καὶ τῶν πολεμικῶν συγκρούσεων, τῆς ἐμπορίας ἀνθρώπων καὶ τῶν συγχρόνων μορφῶν δουλείας. Αἱ καταβαλλόμενα ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας προσπάθειαι διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς ἐνδείας καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας ἀποτελοῦν ἔκφρασιν τῆς πίστεως αὐτῆς καὶ διακονίαν Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐταύτισεν ἑαυτὸν πρὸς πάντα ἄνθρωπον, ἰδίως πρὸς τοὺς ἐν ἀνάγκαις εὐρισκομένους: «*Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε*» (Ματθ. 25, 40). Ἐν τῇ πολυπύχῳ ταύτῃ κοινωνικῇ διακονίᾳ, ἡ Ἐκκλησία δύναται νὰ συνεργάζηται μετὰ τῶν διαφορῶν σχετικῶν κοινωνικῶν φορέων.
2. Οἱ ἀνταγωνισμοὶ καὶ αἱ ἐχθρότητες ἐν τῷ κόσμῳ εἰσάγουν ἀδικίαν καὶ ἀνισότητα εἰς τὴν συμμετοχὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς θείας δημιουργίας. Στεροῦν ἀπὸ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων τὰ βασικὰ ἀγαθὰ καὶ ὀδηγοῦν εἰς ἐξαθλίωσιν τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως, προκαλοῦν μαζικὰς μεταναστεύσεις πληθυσμῶν, διεγείρουν ἐθνικὰς, θρησκευτικὰς καὶ κοινωνικὰς συγκρούσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τὴν ἐσωτερικὴν συνοχὴν τῶν κοινωνιῶν.
3. Ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἀδιάφορος ἔναντι τῶν οικονομικῶν καταστάσεων, αἱ ὁποῖαι ἐπηρεάζουν ἀρνητικῶς ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐπιμένει εἰς τὴν ἀνάγκην, οὐχὶ μόνον ἡ οἰκονομία νὰ ἐρείδῃται ἐπὶ ἠθικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ καὶ ἐμπράκτως νὰ διακονῆται δι' αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος, συμφῶνως καὶ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, «*κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν*» (Πράξ. 20,35). Ὁ Μ. Βασίλειος γράφει ὅτι «*σκοπὸς οὖν ἐκάστῳ προκεῖσθαι ὀφείλει ἐν τῷ ἔργῳ ἢ ὑπηρεσίᾳ τῶν δεομένων, οὐχὶ ἡ ἰδία αὐτοῦ χρεία*» («*Ὁροι κατὰ πλάτος ΜΒ'* . PG 31, 1025 A).
4. Τὸ χάσμα μεταξὺ πλουσίων καὶ πτωχῶν διευρύνεται δραματικῶς ἐξ αἰτίας τῆς οικονομικῆς κρίσεως, ἡ ὁποία εἶναι συνήθως ἀποτέλεσμα κερδοσκοπίας χωρὶς φραγμούς ἐκ μέρους οικονομικῶν παραγόντων, συγκεντρώσεως τοῦ πλοῦτου εἰς χεῖρας ὀλίγων καὶ στρεβλῆς οικονομικῆς δραστηριότητος, ἡ ὁποία, στερουμένη δικαιοσύνης καὶ ἀνθρωπιστικῆς εὐαισθησίας, δὲν ἐξυπηρετεῖ, τελικῶς, τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπότητας. Βιώσιμος οἰκονομία εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία συνδυάζει τὴν ἀποτελεσματικότητα μετὰ δικαιοσύνης καὶ κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης.
5. Ὑπὸ τὰς τραγικὰς ταύτας καταστάσεις, κατανοεῖται ἡ τεραστία εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς πείνης καὶ πάσης ἄλλης μορφῆς ἐνδείας ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐν τοιοῦτον φαινόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν μας, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ χώραι ζοῦν ὑπὸ καθεστῶς παγκοσμιοποιημένης οἰκονομίας, ὑποδηλοῖ τὴν σοβαρὰν κρίσιν ταυτότητος τοῦ συγχρόνου κόσμου, διότι ἡ πείνα οὐχὶ μόνον ἀπειλεῖ τὸ θεῖον δῶρον τῆς ζωῆς ὀλοκλήρων λαῶν, ἀλλὰ καὶ θίγει τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, συγχρόνως δὲ προσβάλλει καὶ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο, ἂν ἡ μέριμνα διὰ τὴν ἰδικὴν μας τροφήν εἶναι θέμα ὑλικόν, ἡ μέριμνα διὰ τὴν τροφήν τοῦ συνανθρώπου μας εἶναι θέμα πνευματικόν (Ἰακ. 2, 14-18). Ἀποτελεῖ, ἐπομένως, ἀποστολὴν ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νὰ ἐπιδεικνύουν ἀλληλεγγύην καὶ νὰ ὀργανώνουν ἀποτελεσματικῶς τὴν βοήθειάν των πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς ἀδελφούς.

6. Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐν τῷ καθολικῷ σώματι αὐτῆς, περικλείουσα εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς πολλοὺς λαοὺς τῆς γῆς, ἀναδεικνύει τὴν ἀρχὴν τῆς πανανθρωπίνου ἀλληλεγγύης καὶ ὑποστηρίζει τὴν στενοτέραν συνεργασίαν λαῶν καὶ κρατῶν πρὸς εἰρηνικὴν ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν.
7. Ἀνησυχίαν προκαλεῖ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡ διαρκῶς αὐξανόμενη ἐπιβολὴ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐνὸς καταναλωτικοῦ τρόπου ζωῆς, ὁ ὁποῖος στερεῖται τῶν χριστιανικῶν ἠθικῶν ἀξιών. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν, ὁ καταναλωτισμὸς οὗτος, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἐκκοσμικευμένης παγκοσμιοποιήσεως, τείνει νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ἀπώλειαν τῶν πνευματικῶν καταβολῶν αὐτῶν, εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀμνησίαν καὶ εἰς τὴν λήθην τῶν παραδόσεων.
8. Τὰ μέσα γενικῆς ἐνημερώσεως οὐχὶ σπανίως τελοῦν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον μιᾶς ἰδεολογίας φιλελευθέρας παγκοσμιοποιήσεως καὶ οὕτω καθίστανται δίαυλοι διαδόσεως τοῦ καταναλωτισμοῦ καὶ τῆς ἀνηθικότητος. Ἰδιαιτέραν ἀνησυχίαν προκαλοῦν περιστατικὰ, καθ' ἃ ἡ στάσις ἔναντι τῶν θρησκευτικῶν ἀξιών χαρακτηρίζεται διὰ τὴν ἔλλειψιν σεβασμοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ βλασφημίαν, προξενούντα διχασμοὺς καὶ ἐξεγέρσεις ἐντὸς τῆς κοινωνίας. Ἡ Ἐκκλησία προειδοποιεῖ τὰ τέκνα αὐτῆς διὰ τὸν κίνδυνον τοῦ ἐπηρεασμοῦ τῶν συνειδήσεων διὰ τῶν μέσων ἐνημερώσεως καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν οὐχὶ διὰ τὴν προσέγγισιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν χειραγώγησίν των.
9. Εἰς τὴν πορείαν, ἣν διανύει ἡ Ἐκκλησία, κηρύττουσα καὶ ἀσκοῦσα τὴν σωτήριον ἀποστολὴν αὐτῆς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὁλοὲν καὶ τακτικώτερον ἔρχεται ἀντιμέτωπος μετὰ τῶν ἐκφάνσεων τῆς ἐκκοσμικεύσεως. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καλεῖται νὰ ἐπαναδιατυπώσῃ καὶ φανερώσῃ τὴν προφητικὴν μαρτυρίαν τῆς εἰς τὸν κόσμον, στηριζομένη εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῆς πίστεως, ὑπενθυμίζουσα ἐν ταύτῳ καὶ τὴν πραγματικὴν ἀποστολὴν αὐτῆς, διὰ τῆς καταγγελίας τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς καλλιεργείας συνειδήσεως ἐνόητος εἰς τὸ ποίμνιον αὐτῆς. Οὕτω, διανοίγεται εὐρὺ πεδῖον δι' αὐτὴν, δεδομένου ὅτι ὡς οὐσιαστικὸν στοιχεῖον τῆς ἐκκλησιολογικῆς τῆς διδασκαλίας προβάλλει εἰς τὸν διεσπασμένον κόσμον τὴν εὐχαριστιακὴν κοινωνίαν καὶ ἐνότητα.
10. Ὁ πόθος τῆς συνεχοῦς αὐξήσεως τῆς εὐημερίας καὶ ἡ ἄμετρος κατανάλωσις ἀναποφεύκτως ὀδηγοῦν εἰς τὴν δυσανάλογον χρῆσιν καὶ τὴν ἐξάντλησιν τῶν φυσικῶν πόρων. Ἡ δημιουργηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κτίσις, ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον *ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν* αὐτὴν (πρβλ. Γεν. 2.15), ὑφίσταται τὰς συνεπείας τῆς ἀμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου: *«Τῆ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἐκούσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Οἶδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν»* (Ρωμ. 8.20-22).

Ἡ οἰκολογικὴ κρίσις, ἡ ὁποία συνδέεται πρὸς τὰς κλιματολογικὰς ἀλλαγὰς καὶ τὴν ὑπερθέρμανσιν τοῦ πλανῆτου, καθιστᾷ ἐπιτακτικὸν τὸ χρέος τῆς Ἐκκλησίας ὅπως συμβάλῃ, διὰ τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς πνευματικῶν μέσων, εἰς τὴν προστασίαν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἀπληστίας. Ἡ ἀπληστία διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν ὀδηγεῖ εἰς τὴν πνευματικὴν πτώχευσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ περιβάλλοντος. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι ὁ φυσικὸς πλοῦτος τῆς γῆς δὲν εἶναι περιουσία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τοῦ Δημιουργοῦ : *«Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ»* (Ψαλμ. 23,1). Οὕτως, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τονίζει τὴν προστασίαν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς καλλιεργείας τῆς εὐθύνης τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ θεοσδότου περιβάλλοντος καὶ διὰ τῆς προβολῆς τῶν ἀρετῶν τῆς ὀλιγαρκείας καὶ τῆς ἐγκρατείας. Ὁφείλομεν νὰ ἐνθυμώμεθα ὅτι ὄχι μόνον αἱ σημεριναί, ἀλλὰ καὶ αἱ μελλοντικαὶ γενεαὶ ἔχουν δικαίωμα ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐχάρισεν ὁ Δημιουργός.

11. Διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἡ ἱκανότης πρὸς ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τοῦ κόσμου ἀποτελεῖ θεοσδοτον δῶρον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Συγχρόνως ὁμως πρὸς αὐτὴν τὴν κατάφασιν, ἡ Ἐκκλησία ἐπισημαίνει τοὺς κινδύνους, οἱ ὁποῖοι ὑποκρύπτονται εἰς τὴν χρῆσιν ὠρισμένων ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων. Θεωρεῖ ὅτι ὁ ἐπιστήμων εἶναι μὲν ἐλεύθερος νὰ ἐρευνᾷ, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὀφείλει νὰ διακόπῃ τὴν ἔρευνάν του, ὅταν παραβιάζονται βασικαὶ χριστιανικαὶ καὶ ἀνθρωπιστικαὶ ἀρχαί: *Ἐάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει* (Α' Κορ. 6, 12) καὶ *Ἐάντα καλόν οὐ καλόν, ὅταν μὴ καλῶς γίνηται* (Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, *Λόγος Θεολογικός Α', 4, PG 36, 16 C*). Ἡ θέσις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας ἀποδεικνύεται πολλαπλῶς

άπαραίτητος διά τήν ὀρθήν ὀριοθέτησιν τῆς ἐλευθερίας καί τήν ἀξιοποίησιν τῶν καρπῶν τῆς ἐπιστήμης, εἰς πάντας σχεδόν τοὺς τομεῖς τῆς ὀποίας, ἰδίᾳ δὲ τῆς βιολογίας, ἀναμένονται νέα ἐπιτεύγματα, ἀλλὰ καί κίνδυνοι. Ἐν ταύτῳ, ὑπογραμμίζομεν τήν ἀναμφισβήτητον ἱερότητα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀπό τῆς συλλήψεως μέχρι τοῦ φυσικοῦ θανάτου.

12. Κατά τὰ τελευταῖα ἔτη, παρατηρεῖται ἀλματώδης ἀνάπτυξις εἰς τὰς βιοεπιστήμας καί εἰς τήν συνδεδεμένην μέ αὐτάς βιοτεχνολογίαν, πολλά ἐπιτεύγματα τῶν ὀποίων θεωροῦνται εὐεργετικά διά τόν ἄνθρωπον, ἄλλα δημιουργοῦν ἠθικά διλήμματα, ἐνῶ ἄλλα κρίνονται ἀπορριπτέα. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πιστεύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ἀπλοῦν σύνολον κυττάρων, ἰστῶν καί ὀργάνων, οὔτε καί προσδιορίζεται μόνον ἀπό βιολογικούς παράγοντας. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ δημιούργημα *'κατ'εἰκόνα Θεοῦ'* (Γεν. 1, 27) καί θά πρέπει ἢ ἀναφορά εἰς αὐτόν νά γίνηται μέ τόν δέοντα σεβασμόν. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς θεμελιώδους αὐτῆς ἀρχῆς ὀδηγεῖ εἰς τό συμπέρασμα ὅτι τόσον κατά τήν ἐπιστημονικήν ἔρευναν, ὅσον καί κατά τήν πρακτικήν ἐφαρμογήν τῶν νέων ἀνακαλύψεων καί ἐφευρέσεων, δέον ὅπως διαφυλάσσηται τό ἀπόλυτον δικαίωμα κάθε ἀνθρώπου νά ἀπολαύη σεβασμοῦ καί τιμῆς εἰς πᾶν στάδιον τῆς ζωῆς του, καθῶς καί ἡ βοῦλήσις τοῦ Θεοῦ, ὡς αὐτῆ ἐφανερῶθη κατά τήν δημιουργίαν. Ἡ ἔρευνα πρέπει νά λαμβάνη ὑπ' ὄψιν τῆς τῆς ἠθικῆς καί πνευματικῆς ἀρχῆς καί τὰ χριστιανικά θέσμια. Ἀπαραίτητος σεβασμός δέον νά ἐπιδεικνύηται καί εἰς ὄλην τήν Δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ τόσον κατά τήν χρῆσιν αὐτῆς ὑπό τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον καί κατά τήν ἔρευναν, συμφῶνως πρός τήν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ πρός αὐτόν (Γεν. 2, 15).
13. Κατά τοὺς χρόνους τούτους τῆς ἐκκοσμικεύσεως, ἰδιαιτέρως προβάλλει ἡ ἀνάγκη, ὅπως ἐξαρθῆ ἡ σημασία τῆς ἀγιότητος τοῦ βίου, ἐν ὄψει τῆς πνευματικῆς κρίσεως, ἡ ὀποία χαρακτηρίζει τόν σύγχρονον πολιτισμόν. Ἡ παρανόησις τῆς ἐλευθερίας ὡς ἐλευθεριότητος ὀδηγεῖ εἰς τήν αὔξησιν τῆς ἐγκληματικότητος, τήν καταστροφὴν καί τήν βεβήλωσιν τῶν σεβασμάτων, τήν ἐξάλειψιν τοῦ σεβασμοῦ πρός τήν ἐλευθερίαν τοῦ πλησίον καί τήν ἱερότητα τῆς ζωῆς. Ἡ Ὀρθόδοξος Παράδοσις, διαμορφωθεῖσα διά τῆς βιώσεως ἐν τῇ πράξει τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, εἶναι φορεῦς πνευματικότητος καί ἀσκητικοῦ ἠθους, τό ὀποῖον δέον νά ἐξαρθῆ καί προβληθῆ ὅλως ἰδιαιτέρως κατά τήν ἐποχὴν ἡμῶν.
14. Ἡ εἰδικὴ ποιμαντικὴ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας πρός τοὺς νέους τυγχάνει διαρκῆς καί ἀμετάπτωτος διά τήν ἐν Χριστῷ διαπαιδαγώγησιν των. Αὐτονόητος τυγχάνει ἡ προέκτασις τῆς ποιμαντικῆς εὐθύνης τῆς Ἐκκλησίας καί εἰς τόν θεόδοτον θεσμόν τῆς οἰκογενείας, ἣτις ἀείποτε καί ἀπαραιτήτως ἐστηρίχθη εἰς τό ἱερόν μυστήριον τοῦ χριστιανικοῦ γάμου, ὡς ἐνώσεως ἀνδρός καί γυναικός, ἡ ὀποία εἰκονίζει τήν ἔνωσιν τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας Του (Ἐφ. 5,32). Τοῦτο καθίσταται ἐπίκαιρον, ἐν ὄψει μάλιστα καί ἀποπειρῶν νομιμοποιήσεως εἰς χώρας τινὰς καί θεολογικῆς θεμελιώσεως εἰς χριστιανικὰς τινὰς κοινότητας, μορφῶν συμβιώσεως, ἀντιτιθεμένων εἰς τήν χριστιανικήν παράδοσιν καί διδασκαλίαν.
15. Εἰς τήν σύγχρονον ἐποχὴν καί ἀείποτε, ἡ προφητικὴ καί ποιμαντικὴ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀπευθύνεται εἰς τήν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου καί καλεῖ αὐτόν, μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἵνα ἐνστερνισθῆ καί βιώσῃ *«ὄσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὄσα σεμνά, ὄσα δίκαια, ὄσα ἀγνά, ὄσα προσφιλή, ὄσα εὐφημα»* (Φιλιπ. 4,8), τήν θυσιαστικὴν ἀγάπην τοῦ Ἐσταυρωμένου Κυρίου τῆς, τήν μόνην ὀδὸν πρός ἕνα κόσμον εἰρήνης, δικαιοσύνης, ἐλευθερίας καί ἀγάπης μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν.

Σαμπεζύ, 26 Ἰανουαρίου 2016

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος, Πρόεδρος

† ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόδωρος Β'

† ὁ Μητροπολίτης Ἰσαάκ (ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἰωάννου Ι')

† ὁ Ἱεροσολύμων Θεόφιλος Γ'

† ὁ Μόσχας Κύριλλος

† ὁ Σερβίας Εἰρηναῖος

† ὁ Ρουμανίας Δανιήλ

† ὁ Βουλγαρίας Νεόφυτος

† ὁ Γεωργίας Ἡλίας Β'

† ὁ Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου Χρυσόστομος Β'

† ὁ Μητροπολίτης Ἡλείας Γερμανός (ἐκ προσώπου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Ἱερωνύμου Β')

† ὁ Ἐπίσκοπος Σιεματίσε Γεώργιος (ἐκ προσώπου τοῦ Μητροπολίτου Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας Σάββα)

† ὁ Τιράννων καὶ πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος

† ὁ Πρέσωφ καὶ πάσης Τσεχίας καὶ Σλοβακίας Ρασισλάβ